

Мукачівський державний університет
Кафедра англійської мови, літератури з методиками навчання

Розман І.І.

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

**Методичні вказівки до проведення практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Спеціальність: А4 Середня освіта
Спеціалізація А4.021 Англійська мова та зарубіжна література
Факультет: гуманітарний

**Мукачево
2026**

УДК: 378.147.091.33:37.013.42(075.8)

*Розглянуто та рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Мукачівського державного університету*

протокол №2 від 25 вересня 2026 р.

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання,
протокол №3 від «05» вересня 2026 р.*

Автор

Розман І.І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

Рецензент:

Швардак М.В. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Р64

Основи педагогічної майстерності: методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Спеціальності А4 Середня освіта, Спеціалізації А4.021 Англійська мова та зарубіжна література // Автор: проф. І.І. Розман. – Мукачево: МДУ, 2026. 60 с. (2, 4 др.арк).

Методичне видання містить вступ, методичні вказівки з підготовки практичних занять, критерії до оцінювання практичних робіт, теми практичних занять та питання для підсумкового контролю, завдання для індивідуальної роботи. Для кожної практичної роботи визначена мета заняття. Запропоновано дидактичний матеріал, рекомендовану літературу, терміни та поняття до теми практичного заняття, завдання для самостійної роботи з переліку питань для обговорення та тематика реферативних повідомлень.

Призначене для педагогічних закладів вищої освіти, викладачів, для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Спеціальності А4 Середня освіта, Спеціалізації А4.021 Англійська мова та зарубіжна література

© Мукачівський державний університет, 2026

© І.І.Розман, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ РОБОТИ...	10
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.....	11
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.....	15
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.....	18
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.....	27
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.....	32
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.....	34
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.....	37
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8.....	41
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9.....	45
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10.....	49
КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ УСНИХ ВІДПОВІДЕЙ, ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ, ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВИХ ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ.....	54
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «**Основи педагогічної майстерності**» є важливою складовою професійної підготовки майбутнього педагога, оскільки спрямована на формування системи професійно значущих знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного здійснення педагогічної діяльності.

Зміст дисципліни орієнтований на усвідомлення здобувачами сутності педагогічної майстерності, її структурних компонентів, професійно-особистісних якостей педагога, особливостей педагогічного спілкування, організації освітньої взаємодії та створення сприятливого освітнього середовища.

Особливого значення набуває розвиток педагогічної культури, комунікативної компетентності, творчого підходу до розв'язання професійних завдань, емоційної врівноваженості та здатності до саморозвитку.

Методичні рекомендації розроблено з **метою** організації ефективної практичної та самостійної роботи здобувачів з дисципліни «Основи педагогічної майстерності». Видання містить необхідні орієнтири для підготовки до практичних занять, опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних і творчих завдань, самоконтролю та підготовки до підсумкового оцінювання.

Основними завданнями методичних рекомендацій є систематизація й поглиблення теоретичних знань здобувачів, формування практичних умінь застосовувати набуті знання у змодельованих і реальних педагогічних ситуаціях, розвиток педагогічного мислення, професійної рефлексії та навичок аргументованого аналізу педагогічних проблем.

Матеріали видання зорієнтовано на активну позицію здобувача у процесі навчання: самостійне опрацювання джерел, аналіз педагогічних ситуацій, виконання практичних завдань, участь у дискусіях, моделювання професійних ситуацій та оцінювання власних результатів. Такий підхід сприяє поступовому становленню майбутнього педагога як компетентного, відповідального, творчого та рефлексивного фахівця.

Підготовка здобувачів до занять з дисципліни «Основи педагогічної майстерності» передбачає поєднання систематичного опрацювання теоретичного матеріалу, самостійної роботи, виконання практичних завдань

та активної участі в обговоренні проблем професійної педагогічної діяльності.

Під час підготовки до практичних занять особливу увагу слід приділяти не лише відтворенню навчального матеріалу, а його осмисленню, аналізу та застосуванню для розв'язання конкретних педагогічних ситуацій.

Практична підготовка передбачає використання активних методів навчання: аналіз педагогічних ситуацій і кейсів, дискусії, проблемні запитання, рольове моделювання, роботу в парах і групах, рефлексивні вправи, презентацію результатів самостійної роботи та обговорення професійних ситуацій. Виконуючи завдання, здобувач має демонструвати самостійність суджень, логічність аргументації, уміння застосовувати теоретичні положення до практичних ситуацій та здатність обґрунтовувати запропоновані педагогічні рішення.

Під час виконання навчальних завдань допускається використання цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту як допоміжних засобів для пошуку й структурування інформації, перевірки формулювань або уточнення окремих понять. Водночас аналіз джерел, добір прикладів, формулювання висновків, педагогічні рішення та відповідальність за зміст виконаної роботи залишаються за здобувачем.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється на засадах систематичності, об'єктивності, прозорості та врахування результатів усіх видів навчальної діяльності. Під час оцінювання враховуються:

- ✚ рівень засвоєння теоретичного матеріалу;
- ✚ повнота, правильність і логічність відповідей;
- ✚ здатність застосовувати теоретичні знання для аналізу педагогічних ситуацій;
- ✚ самостійність та аргументованість професійних суджень.

Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Спеціальності А4 Середня освіта, Спеціалізації А4.021 Англійська мова та зарубіжна література базуються на ЗК, ФК та ПРН Освітньої програми «Освітньо-професійна програма «Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література)», яка затверджена Вченою радою Мукачівського державного університету протокол № 13 від 26.03.25/1.

Зміст практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин <i>денна форма</i>	Кількіс ть годин <i>заочна форма</i>
1	Елементи педагогічної майстерності 1. Основні елементи педагогічної майстерності. 2. Забезпечення ефективності навчально-виховного процесу. 3. Інтелектуальні та емоційні компоненти уроку. 4. Педагогічна майстерність: щоденна робота вчителя та взаємодія з учнями. 5. Розвиток педагогічної майстерності: практика та самовдосконалення. 6. Значення особистих рис педагога. Перелік рекомендованих джерел : 2, 4, 12	2	2
2	Мовлення вчителя як засіб педагогічної діяльності. 1. Мовлення вчителя як ключова роль у передачі знань і формуванні навичок. 2. Вербальні засоби, їх мотивація та увага учнів. 3. Чіткість, логічність та доступність мовлення вчителя та здобувача. 4. Інтоніяція та темп мовлення для сприйняття інформації. 5. Помилки у мовленні як негативний вплив на процес навчання. 6. Поєднання вербальних і невербальних засобів для ефективності уроку. Перелік рекомендованих джерел : 2, 14, 20	2	

3	Умови ефективності професійного мовлення вчителя 1. Якість підготовки та вміння вчити учнів шляхом ефективного мовлення. 2. Чіткість і структурованість викладу освітнього матеріалу. 3. Емоційне забарвлення мовлення як складова зацікавленості учнів. 4. Мова педагога як фактор дисципліни та порядку на уроці. 5. Адаптація мовлення до вікових та індивідуальних особливостей учнів. 6. Використання прикладів і наочних матеріалів на уроках. Перелік рекомендованих джерел : 5, 11, 22	2	
4	Майстерність педагогічного спілкування 1. Як педагогічне спілкування відрізняється від звичайного взаємодією з метою навчання та виховання? 2. Способи комунікативного впливу на особистість: переконання і навіювання. 3. Стратегії взаємодії у спілкуванні. 4. Види і жанри красномовства. 5. Ораторське мистецтво педагога. 6. Майстерність спілкування з учнями у процесі викладу нового матеріалу. 7. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування. Перелік рекомендованих джерел : 3, 8, 13	2	
5	Психологічне налаштування учнів на урок 1. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії. 2. Стратегії і прийоми педагогічної взаємодії. 3. Бесіда як модель діалогічної взаємодії. 4. Діалог на початковому етапі уроку фізичної культури. 5. Психологічне налаштування учнів на урок. 6. Майстерність спілкування з учнями у процесі викладу нового матеріалу.	2	

	7. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування. Перелік рекомендованих джерел : 2, 17, 21		
6	Конкурс педагогічної майстерності: технологія організації в закладі освіти 1. Конкурс педагогічної майстерності – шлях професійного розвитку учителів. 2. Основні етапи проведення та оцінювання заходу. 3. Об'єктивне оцінювання на чітких критеріях та стандартах. 4. Конкурс як спосіб обміну досвідом між педагогами. 5. Конкурс педагогічної майстерності: вимоги до його проведення. 6. Значення авторських матеріалів та планування заходів. Перелік рекомендованих джерел : 5, 12, 21	2	
7	Педагогічна творчість учителя як основа формування творчої особистості здобувача 1. Що таке педагогічна творчість? 2. Форми і методи педагогічної творчості учителя 3. Як творчість учителя впливає на розвиток креативності учнів? 4. Як вчитель може стимулювати індивідуальну творчість учнів? 5. Які методи підтримують розвиток творчого мислення на уроці? 6. Як оцінювати ефективність педагогічної творчості у навчальному процесі? Перелік рекомендованих джерел : 3, 11, 20	2	
8	Типи конфліктних особистостей 1. Агресивна особистість та демонстрація відкритого конфлікту. 2. Пасивно-оборонна особистість та її реакція на конфлікт. 3. Активно-співпрацююча особистість: вирішити конфлікт через взаємодію.	2	

	4. Тип особистості як визначення стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях. 5. Вміння педагога враховувати тип особистості учня для ефективного вирішення конфлікту. Перелік рекомендованих джерел : 2, 14, 21		
9	Шляхи вирішення конфліктів і роль особистості вчителя в цьому процесі 1. Вирішення конфліктів як уникнення, пристосування, конкуренцію, компроміс і співпрацю. 2. Головні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії. 3. Типи конфліктних особистостей. 4. Шляхи вирішення конфліктів і роль особистості вчителя в цьому процесі. 5. Вивчення передового досвіду вчителів як шлях до майстерності. Перелік рекомендованих джерел : 3, 12, 23	2	2
10	Контрольний захід	2	
	Разом за 1 семестр	20	4

Завдання практичних занять передбачають:

- поглиблення та систематизацію теоретичних знань, здобутих під час лекційних занять і самостійного опрацювання навчального матеріалу;
- формування вмінь застосовувати теоретичні положення педагогіки у практичній діяльності майбутнього вчителя;
- розвиток педагогічного мислення, професійної рефлексії, критичного та творчого мислення;
- формування навичок аналізу педагогічних ситуацій, визначення проблем і пошуку педагогічно доцільних способів їх розв'язання;
- розвиток професійно-педагогічного мовлення, комунікативних умінь і культури педагогічного спілкування;
- формування навичок педагогічної взаємодії з учнями з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей;

- ✚ розвиток уміння використовувати педагогічний такт, доброзичливість, толерантність та емоційну саморегуляцію у професійній діяльності;
- ✚ формування здатності аналізувати й оцінювати власні педагогічні дії та результати професійної діяльності;
- ✚ розвиток умінь працювати з навчальною, науковою та методичною літературою, добирати й критично оцінювати необхідну інформацію;
- ✚ формування навичок підготовки та проведення коротких педагогічних виступів, пояснень, дискусій, презентацій та інших видів професійно орієнтованої діяльності;
- ✚ розвиток здатності використовувати сучасні педагогічні підходи, методи й технології в освітньому процесі;
- ✚ формування готовності до професійного саморозвитку, самооцінювання та безперервного вдосконалення педагогічної майстерності.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ **з підготовки до практичних занять** **з курсу дисципліни «Основи педагогічної майстерності»**

1. При підготовці до практичних занять здобувачам рекомендується ознайомитися з лекційним матеріалом та рекомендованою літературою.
2. Успішне вивчення курсу «Основи педагогічної майстерності» ґрунтується на щоденній систематичній роботі і виконанні практичних завдань як під керівництвом викладача в аудиторії, так і самостійно. Підготовка до практичних занять передбачає регулярне опрацювання здобувачами рекомендованих матеріалів та використання навчальної (теоретичної) і наукової літератури, вказаних в програмі курсу. Робота з такими матеріалами та джерелами готує здобувачів до виконання рейтингових і підсумкових тестових завдань, допомагає набути необхідні навички та вміння, сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу.
3. Здобувачу освіти необхідно добре вивчати лекційний матеріал і опрацьовувати рекомендовані літературні джерела.
4. Заняття з курсу «Основи педагогічної майстерності» носять інтерактивний характер і забезпечують активну участь кожного здобувача в обговоренні поставлених проблем в рамках досліджуваних тем, а також взаємодію.
5. Введення рейтингової системи дозволяє викладачеві більш об'єктивно оцінювати знання та вміння здобувача, а здобувачові більш

самокритично оцінювати рівень своїх знань, що дозволяє йому аналізувати свою роботу, ставити конкретне завдання і вирішувати його.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема 1. Елементи педагогічної майстерності

Мета

- сформувати розуміння сутності та структури педагогічної майстерності;
- визначити роль професійних та особистісних якостей учителя в організації освітнього процесу;
- розвивати вміння аналізувати педагогічні ситуації;
- формувати потребу в професійному самовдосконаленні.

Завдання

Охарактеризувати основні елементи педагогічної майстерності; визначити їх значення для ефективної професійної діяльності вчителя; проаналізувати взаємозв'язок інтелектуальних, емоційних і комунікативних компонентів педагогічної діяльності.

Дидактичний матеріал

Схема «Структура педагогічної майстерності», таблиця «Професійні та особистісні якості педагога», картки з педагогічними ситуаціями, презентаційні матеріали.

Питання для обговорення

1. Основні елементи педагогічної майстерності.
2. Забезпечення ефективності навчально-виховного процесу.
3. Інтелектуальні та емоційні компоненти уроку.
4. Педагогічна майстерність: щоденна робота вчителя та взаємодія з учнями.
5. Розвиток педагогічної майстерності: практика та самовдосконалення.
6. Значення особистих рис педагога.

Перелік рекомендованих джерел: 2, 4, 12

Терміни і поняття

Педагогічна майстерність, педагогічна діяльність, професійна компетентність, педагогічна техніка, педагогічне спілкування, педагогічна культура, професійне самовдосконалення.

Практичне завдання 1.

1. Аналітичне завдання «Структура педагогічної майстерності»

Завдання: скласти структурно-логічну схему основних елементів педагогічної майстерності та визначити взаємозв'язки між ними.

Рекомендований алгоритм виконання:

1. Опрацювати теоретичний матеріал про сутність і структуру педагогічної майстерності.
2. Визначити основні складники педагогічної майстерності.
3. Коротко розкрити зміст кожного складника.
4. Встановити взаємозв'язки між окремими елементами.
5. Представити результати у вигляді структурної схеми, таблиці або інтелект-карти.
6. Сформулювати короткий висновок про те, чому педагогічна майстерність є цілісною системою професійних якостей, знань, умінь і способів педагогічної діяльності.

У схемі доцільно відобразити: професійні знання, педагогічні здібності, педагогічну техніку, педагогічне спілкування, педагогічний такт, культуру мовлення, емоційну саморегуляцію, творчий підхід та професійну рефлексію.

Очікуваний результат: здобувач розуміє структуру педагогічної майстерності, уміє визначати її основні компоненти та пояснювати взаємозалежність між ними.

2. Практичне завдання 2.

Аналіз педагогічної ситуації

Ситуація: учитель добре володіє навчальним матеріалом, уміє доступно пояснювати складні поняття та якісно організовує навчальну діяльність. Водночас під час уроків він часто говорить монотонно, рідко використовує засоби невербальної комунікації, недостатньо реагує на емоційний стан учнів, а у випадку помилок може робити різкі зауваження. Унаслідок цього учні поступово втрачають інтерес до навчання та емоційний контакт із педагогом.

Завдання: проаналізувати педагогічну ситуацію та визначити, які складники педагогічної майстерності потребують удосконалення.

Питання для аналізу:

1. У чому полягає основна проблема педагогічної ситуації?
2. Які професійні якості та вміння вчителя вже сформовані?

3. Яких складників педагогічної майстерності педагогові бракує або потребує вдосконалення?
4. Як особливості мовлення та поведінки вчителя можуть впливати на учнів?
5. Які помилки у педагогічному спілкуванні можна визначити?
6. Як педагогічний такт та емоційна саморегуляція можуть допомогти у вирішенні ситуації?
7. Які конкретні дії може здійснити вчитель для відновлення позитивного емоційного контакту з учнями?
8. Сформулювати 3–5 практичних рекомендацій для педагога.

Очікуваний результат: здобувач уміє визначати проблеми педагогічної взаємодії, встановлювати їх причини, співвідносити їх із компонентами педагогічної майстерності та пропонувати обґрунтовані шляхи вдосконалення професійної діяльності.

3. Практичне завдання 3.

«Портрет майстра»

Мета роботи: визначити професійно важливі якості сучасного вчителя та пояснити їх значення для ефективної педагогічної діяльності.

Завдання: визначити п'ять професійно важливих якостей сучасного вчителя та обґрунтувати значення кожної з них.

Орієнтовний перелік якостей

Педагогічна компетентність.

Учитель повинен добре знати свій предмет, володіти сучасними методами навчання та вміти доступно пояснювати навчальний матеріал. Це забезпечує якість освітнього процесу та допомагає учням досягати кращих результатів. Комунікабельність.

Здатність чітко висловлювати думки, слухати й розуміти учнів сприяє створенню позитивної атмосфери в класі. Ефективна комунікація також допомагає запобігати конфліктам і налагоджувати співпрацю з батьками та колегами.

Емпатійність.

Сучасному вчителеві важливо розуміти емоційний стан і потреби кожної дитини. Емпатія допомагає підтримати учня у складній ситуації, створити атмосферу довіри та забезпечити психологічно комфортне навчання.

Креативність.

Творчий підхід дає змогу використовувати нестандартні методи, цифрові технології, цікаві завдання та різноманітні форми роботи. Це підвищує мотивацію учнів і робить освітній процес більш захопливим та ефективним. Відповідальність.

Учитель відповідає не лише за якість викладання, а й значною мірою за формування особистості учня. Відповідальність виявляється в сумлінній

підготовці до уроків, справедливому ставленні до дітей, дотриманні професійної етики та постійному саморозвитку.

Висновок

Сучасний учитель – це не лише фахівець, який передає знання, а й наставник, організатор, психолог і приклад для наслідування. Поєднання професійної компетентності, комунікабельності, емпатії, креативності та відповідальності дає змогу вчителю ефективно навчати й виховувати учнів та відповідати вимогам сучасної освіти.

Завдання для самостійної роботи

Проаналізувати власні уявлення про професійно успішного вчителя. Визначити якості, які, на думку здобувача освіти, є необхідними для педагогічної майстерності, та обґрунтувати їх значення.

Теми для реферату

1. Педагогічна майстерність як показник професійної компетентності вчителя.
2. Особистість учителя у структурі педагогічної майстерності.
3. Самовдосконалення як умова розвитку педагогічної майстерності.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №1

Під час опрацювання теми важливо не обмежуватися визначенням поняття «педагогічна майстерність». Необхідно простежити, як її окремі компоненти виявляються у щоденній педагогічній діяльності. Особливу увагу слід звернути на те, що педагогічна майстерність формується поступово через професійну практику, рефлексію та самовдосконалення.

Рекомендовані види роботи:

- ✚ побудова схеми «Структура педагогічної майстерності»;
- ✚ аналіз педагогічної ситуації;
- ✚ визначення професійних дій майстра-педагога;
- ✚ робота в парах «Професійна дія – педагогічний результат»;
- ✚ дискусія «Чи можна навчитися педагогічної майстерності?».

Питання для обговорення:

- ✚ Що таке педагогічна майстерність?
- ✚ Які основні елементи педагогічної майстерності?
- ✚ Як педагогічна майстерність впливає на ефективність освітнього процесу?
- ✚ Які інтелектуальні та емоційні компоненти діяльності вчителя є найбільш значущими?
- ✚ Які особистісні риси сприяють професійній майстерності педагога?

Практичне завдання.

- Проаналізувати запропоновану педагогічну ситуацію та визначити, які елементи педагогічної майстерності продемонстрував або не продемонстрував учитель.
- Обґрунтувати власну оцінку та запропонувати оптимальний варіант педагогічної дії.

Самоконтроль: сформулювати 5 ознак педагогічно майстерного вчителя та пояснити значення кожної.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема 2. Мовлення вчителя як засіб педагогічної діяльності

Мета

- усвідомити значення професійного мовлення в педагогічній діяльності;
- сформувати вміння аналізувати якість педагогічного мовлення;
- розвивати навички чіткого, логічного та доступного висловлювання;
- визначити роль вербальних і невербальних засобів у взаємодії з учнями.

Завдання

Проаналізувати особливості професійного мовлення вчителя; визначити його вплив на увагу, мотивацію та сприйняття навчального матеріалу учнями; розглянути типові мовленнєві помилки та шляхи їх подолання.

Дидактичний матеріал

Таблиця «Вимоги до професійного мовлення вчителя», картки з мовленнєвими ситуаціями, фрагменти педагогічних висловлювань, схеми «Вербальні та невербальні засоби комунікації».

Питання для обговорення

1. Мовлення вчителя як ключова роль у передачі знань і формуванні навичок.
2. Вербальні засоби, їх мотивація та увага учнів.
3. Чіткість, логічність та доступність мовлення вчителя та здобувача.
4. Інтонація та темп мовлення для сприйняття інформації.
5. Помилки у мовленні як негативний вплив на процес навчання.
6. Поєднання вербальних і невербальних засобів для ефективності уроку.

Перелік рекомендованих джерел: 2, 14, 20

Терміни і поняття

Професійне мовлення, педагогічна комунікація, вербальна комунікація, невербальна комунікація, інтонація, темп мовлення, дикція, мовленнєва культура.

Практичне завдання 1.

Аналіз педагогічного висловлювання

Мета: навчитися визначати особливості ефективного професійного мовлення вчителя.

Завдання: проаналізуйте наведене висловлювання вчителя:

«Діти, зараз ми з вами будемо працювати з цим текстом, і я хочу, щоб ви уважно його прочитали, тому що там є багато важливої інформації, яку вам потрібно буде зрозуміти, а потім, коли ви прочитаєте, ми з вами будемо обговорювати те, про що там ідеться».

Проаналізуйте висловлювання за такими критеріями:

- **чіткість** – чи зрозуміло, що саме потрібно зробити учням;
- **логічність** – чи послідовно викладено думку;
- **лаконічність** – чи немає зайвих слів і повторів;
- **доступність** – чи відповідає мовлення віку учнів;
- **виразність** – чи привертає висловлювання увагу;
- **нормативність** – чи відповідає мовлення нормам української літературної мови.

Результат: визначте щонайменше 3 позитивні або проблемні характеристики висловлювання та сформулюйте загальний висновок про його ефективність.

Практичне завдання 2

Редагування педагогічного мовлення

Мета: сформулювати вміння вдосконалювати мовлення вчителя відповідно до комунікативної ситуації.

Завдання: відредагуйте наведені висловлювання так, щоб вони стали **чіткими, лаконічними, доступними та педагогічно коректними**.

Висловлювання 1:

«Ну, я думаю, ви приблизно зрозуміли, що потрібно зробити, тому давайте якось спробуємо виконати це завдання».

Висловлювання 2:

«Ви знову не уважно слухали, скільки можна вам уже це пояснювати?»

Висловлювання 3:

«Виконайте, будь ласка, відповідно до того, що ми вже говорили на попередніх уроках і що ви повинні були запам'ятати, завдання, яке знаходиться у вас у підручнику».

Висловлювання 4:

«Це ж дуже просте питання, невже ніхто не знає на нього відповіді?»

Для кожного висловлювання:

1. визначте, у чому полягає комунікативна проблема;
2. запропонуйте відредагований варіант;
3. поясніть, що саме було змінено і чому.

Завдання для самостійної роботи

Підготувати короткий фрагмент педагогічного мовлення на задану навчальну тему та проаналізувати його за критеріями: змістовність, логічність, доступність, виразність, точність.

Теми для реферату

1. Професійне мовлення вчителя як складник педагогічної майстерності.
2. Культура мовлення сучасного педагога.
3. Вербальні та невербальні засоби педагогічної комунікації.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №2

Під час підготовки важливо усвідомити, що професійне мовлення є не лише засобом передачі інформації, а й інструментом мотивації, організації діяльності, підтримання уваги та встановлення педагогічного контакту. Здобувачам доцільно проаналізувати власне мовлення: чи є воно зрозумілим, логічним, достатньо виразним, чи відповідає віку учнів.

Рекомендовані види роботи:

- ✚ аналіз фрагментів педагогічного мовлення;
- ✚ вправа «Скажи це по-іншому»;
- ✚ редагування невдалих висловлювань;
- ✚ моделювання пояснення нового матеріалу;
- ✚ рольова вправа «Учитель – клас».

Питання для обговорення:

- ✚ Чому мовлення є важливим засобом педагогічної діяльності?
- ✚ Які вимоги висуваються до мовлення вчителя?
- ✚ Як інтонація і темп мовлення впливають на сприйняття інформації?

- ✚ Які мовленнєві помилки негативно впливають на авторитет педагога?
- ✚ Як поєднання вербальних і невербальних засобів підвищує ефективність уроку?

Практичне завдання

- ✚ Підготувати короткий фрагмент пояснення навчального матеріалу для учнів певної вікової групи.
- ✚ Продемонструвати чіткість, логічність, доступність та емоційну виразність мовлення. Після виступу здійснити самоаналіз.

Самоконтроль: визначити **5 основних вимог до професійного мовлення вчителя.**

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема 3. Умови ефективності професійного мовлення вчителя

Мета

- визначити основні умови ефективного професійного мовлення педагога;
- сформувати вміння адаптувати мовлення до особливостей учнів;
- розвивати навички структурованого та емоційно виразного викладу;
- усвідомити роль мовлення в організації дисципліни та підтриманні уваги учнів.

Завдання

Проаналізувати вимоги до професійного мовлення вчителя; визначити вплив його чіткості, структурованості, емоційності та доступності на результативність освітнього процесу; відпрацювати способи адаптації мовлення до різних педагогічних ситуацій.

Дидактичний матеріал

Схема «Умови ефективності професійного мовлення», таблиця «Вимоги до педагогічного мовлення», картки педагогічних ситуацій, приклади навчальних пояснень.

Питання для обговорення

1. Якість підготовки та вміння вчити учнів шляхом ефективного мовлення.
2. Чіткість і структурованість викладу освітнього матеріалу.
3. Емоційне забарвлення мовлення як складова зацікавленості учнів.
4. Мова педагога як фактор дисципліни та порядку на уроці.

5. Адаптація мовлення до вікових та індивідуальних особливостей учнів.
 6. Використання прикладів і наочних матеріалів на уроках.
- Перелік рекомендованих джерел: 5, 11, 22

Терміни і поняття

Ефективність професійного мовлення, структурованість, доступність, емоційність, адаптація мовлення, педагогічна виразність, наочність, педагогічна комунікація.

Практичні завдання 1.

«Поясни доступно»

Мета: сформулювати вміння адаптувати складний навчальний матеріал до віку, рівня підготовки та пізнавальних можливостей учнів.

Завдання: оберіть одне навчальне поняття та підготуйте його усне пояснення для учнів певної вікової категорії.

Орієнтовні поняття:

- для учнів 5–6 класів – «дроби», «метафора», «клітина», «природні ресурси»;
- для учнів 7–9 класів – «відсоток», «фотосинтез», «алегорія», «демократія»;
- для учнів 10–11 класів – «генетична мутація», «інфляція», «громадянське суспільство», «штучний інтелект».

Під час пояснення необхідно:

- ✚ сформулювати поняття простими словами;
- ✚ пояснити незнайомі терміни;
- ✚ використати конкретний приклад із життя;
- ✚ уникати надмірно складних конструкцій і термінології;
- ✚ поставити учням запитання для перевірки розуміння;
- ✚ зробити короткий висновок.

Практичне завдання:

Спочатку поясніть поняття мовою підручника, а потім переформулюйте його так, щоб його зрозумів учень відповідного віку.

Для обговорення:

Які слова, приклади або способи пояснення допомогли зробити матеріал зрозумілішим?

Практичне завдання 2.

Аналіз ситуації «Учні втрачають увагу»

Ситуація:

Учитель протягом 15 хвилин пояснює нову тему. Він говорить переважно сам, використовує довгі речення та багато термінів, майже не звертається до учнів із запитаннями. Через кілька хвилин учні перестають активно слухати, починають розмовляти, дивитися у телефони або виконувати сторонні справи.

Завдання:

1. Визначте можливі мовленнєві причини втрати уваги учнів.
2. Знайдіть щонайменше 5 недоліків у мовленні вчителя.
3. Запропонуйте способи вдосконалення пояснення.
4. Сформулюйте 3–5 реплік, які допоможуть учителеві повернути увагу класу.
5. Визначте, які засоби мовлення доцільно використати: запитання, паузи, приклади, порівняння, зміна інтонації, звернення до учнів тощо.

Орієнтовні причини проблеми:

- ✚ монотонність мовлення;
- ✚ надто довге пояснення без активної взаємодії;
- ✚ складна термінологія;
- ✚ відсутність прикладів;
- ✚ надмірно довгі речення;
- ✚ відсутність логічних пауз;
- ✚ недостатня емоційна виразність;
- ✚ відсутність запитань до учнів.

Підсумок: сформулюйте 5 правил ефективного пояснення нового матеріалу, дотримання яких допоможе підтримувати увагу учнів.

Практичне завдання 3.**Моделювання фрагмента пояснення**

Мета: навчитися будувати коротке, логічне та інтерактивне пояснення навчального матеріалу.

Завдання: підготуйте фрагмент пояснення нової теми тривалістю 3–5 хвилин.

Під час моделювання обов'язково використайте:

1. **Вступне запитання** — має зацікавити учнів і підвести до теми.
2. **Чітке пояснення** — сформулюйте основну інформацію доступною мовою.
3. **Конкретний приклад** — пов'яжіть навчальний матеріал із життєвим досвідом учнів.
4. **Запитання до учнів** — перевірте розуміння або спонукайте до міркування.
5. **Наочний матеріал** — використайте схему, малюнок, таблицю, предмет, презентацію або інший візуальний матеріал.

6. **Підсумок** – сформулюйте головну думку, яку учні мають запам'ятати.

Приклад структури:

Учитель: «Чому після дощу калюжі через деякий час зникають?»

Учні: висловлюють припущення.

Учитель: пояснює поняття «випаровування».

Приклад: порівнює випаровування води з висиханням мокрого одягу.

Наочність: демонструє схему процесу випаровування.

Запитання: «Чому в спекотний день вода випаровується швидше?»

Висновок: формулює визначення та основну закономірність.

Після виступу здобувач має проаналізувати власне мовлення:

🚩 Чи було пояснення зрозумілим?

🚩 Чи відповідала лексика віку учнів?

🚩 Чи були використані приклади?

🚩 Чи залучав учитель учнів до взаємодії?

🚩 Чи доречно використано наочність?

Чи була логічною послідовність пояснення?

Практичне завдання 4.

«Ускладни – спробуй спростити» може- поясни доступно

Мета: навчитися виявляти надмірно складні формулювання та замінювати їх доступними.

Завдання: переформулюйте наведені пояснення мовою, зрозумілою учням.

Приклад:

«Фотосинтез – це складний біохімічний процес перетворення світлової енергії на хімічну, що відбувається в хлоропластах рослинних клітин».

Для молодших учнів:

«Фотосинтез – це процес, під час якого рослини за допомогою світла утворюють поживні речовини для свого росту».

Для самостійної роботи:

«Демократія передбачає реалізацію принципу народного суверенітету через систему політичного представництва».

«Екосистема являє собою функціональну єдність живих організмів та абіотичного середовища їх існування».

«Метафора є видом тропу, що ґрунтується на перенесенні ознак одного предмета чи явища на інший на основі їхньої подібності».

Після редагування поясніть, які зміни зробили матеріал доступнішим.

Практичне завдання 5.

«Залучи учня до пояснення»

Мета: сформувати навички діалогічного, а не лише монологічного викладу навчального матеріалу.

Завдання: перетворіть фрагмент монологічного пояснення на діалог із класом.

Початковий варіант:

«Вода випаровується під дією тепла. Чим вища температура, тим швидше відбувається випаровування. Саме тому мокрий одяг швидше висихає на сонці».

Необхідно додати:

- 2 запитання до учнів;
- 1 проблемне запитання;
- 1 приклад із повсякденного життя;
- короткий висновок, сформульований разом з учнями.

Завдання для самостійної роботи

Проаналізувати один із власних або запропонованих фрагментів педагогічного мовлення та визначити його сильні сторони й аспекти, які потребують удосконалення.

Теми для реферату

1. Умови ефективності професійного мовлення сучасного вчителя.
2. Емоційність і виразність педагогічного мовлення.
3. Адаптація мовлення педагога до вікових та індивідуальних особливостей учнів.
1. Значення комунікативних умінь та педагогічної техніки у професійній діяльності вчителя.
2. Особистісні якості педагога як основа його професійної майстерності.
3. Розвиток педагогічної майстерності: професійна практика, самоаналіз, рефлексія та самовдосконалення.

Терміни і поняття

Педагогічна майстерність – високий рівень професійної діяльності педагога, що виявляється у здатності ефективно організовувати освітній процес, взаємодіяти з учнями та досягати визначених педагогічних цілей.

Гуманістична спрямованість – орієнтація педагогічної діяльності на повагу до особистості учня, його потреб, можливостей, прав та індивідуальності.

Педагогічні знання – система наукових, психолого-педагогічних і методичних знань, необхідних учителю для професійної діяльності.

Педагогічні здібності – індивідуально-психологічні властивості особистості, що забезпечують успішність педагогічної діяльності.

Педагогічна техніка – сукупність умінь і прийомів, за допомогою яких педагог організовує власну поведінку та взаємодію з учнями.

Педагогічний такт – здатність педагога доцільно й коректно обирати спосіб поведінки та спілкування відповідно до конкретної педагогічної ситуації.

Педагогічне мислення – здатність учителя аналізувати педагогічні ситуації, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та приймати обґрунтовані професійні рішення.

Емпатія – здатність розуміти емоційний стан іншої людини та враховувати його у процесі взаємодії.

Педагогічна рефлексія – усвідомлення педагогом власних дій, професійних якостей, результатів діяльності та можливостей їх удосконалення.

Професійне самовдосконалення – цілеспрямований процес розвитку професійних знань, умінь, здібностей і особистісних якостей педагога.

Практичні завдання

1. **Проаналізувати поняття «педагогічна майстерність»** та визначити її основні характеристики.
2. **Побудувати структурну схему педагогічної майстерності**, відобразивши взаємозв'язок її основних елементів.
3. **Проаналізувати педагогічну ситуацію:** учитель пояснює новий матеріал, але частина учнів не виявляє зацікавленості та не бере участі в роботі. Визначити, які компоненти педагогічної майстерності необхідно використати для зміни ситуації.
4. **Визначити роль особистісних якостей учителя** у встановленні позитивної взаємодії з учнями.
5. **Порівняти поняття «професійні знання», «педагогічні здібності» та «педагогічна техніка»** і визначити їх взаємозв'язок.
6. **Проаналізувати запропоновані педагогічні ситуації** та визначити, у яких діях учителя виявляються педагогічний такт, емпатія, педагогічне мислення та емоційна саморегуляція.
7. **Визначити інтелектуальні та емоційні компоненти ефективного уроку** та пояснити їх значення для навчальної діяльності учнів.
8. **Скласти професійний портрет сучасного вчителя-майстра**, визначивши 5–7 найбільш важливих професійних та особистісних якостей.
9. **Здійснити самоаналіз власних педагогічних якостей:** визначити сильні сторони та якості, які потребують подальшого розвитку.

10. Розробити індивідуальну «карту розвитку педагогічної майстерності», визначивши конкретні кроки для професійного самовдосконалення.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати теоретичний матеріал про структуру та основні компоненти педагогічної майстерності.
2. Скласти таблицю «Основні елементи педагогічної майстерності та їх характеристика».
3. Проаналізувати відеофрагмент уроку або педагогічної взаємодії та визначити прояви педагогічної майстерності в діяльності вчителя.
4. Зібрати приклади педагогічних ситуацій, у яких особливо важливими є педагогічний такт, емпатія та емоційна саморегуляція.
5. Провести самооцінювання власних професійних якостей за визначеними критеріями та сформулювати висновки.
6. Підготувати коротке повідомлення «Яким має бути сучасний учитель-майстер?».
7. Дослідити значення педагогічної рефлексії у професійному становленні майбутнього вчителя.
8. Розробити власний план професійного самовдосконалення на період педагогічної практики.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №3

Ефективне мовлення передбачає попередню підготовку вчителя. Пояснення має бути логічно структурованим: від постановки завдання – до його пояснення та узагальнення. Важливо уникати перевантаження термінами, надмірної складності формулювань, монотонності, слів-паразитів та невиправданого підвищення голосу.

Рекомендовані види роботи:

- ✚ аналіз тексту пояснення вчителя;
- ✚ визначення мовленнєвих недоліків;
- ✚ трансформація складного пояснення у доступне;
- ✚ моделювання педагогічних звертань до учнів;
- ✚ вправа «Одна думка – три способи пояснення».

Питання для обговорення:

1. Від чого залежить ефективність професійного мовлення?
2. Як структурованість викладу впливає на засвоєння матеріалу?

3. Чому емоційність мовлення не повинна перетворюватися на надмірну експресивність?
4. Як мовлення вчителя може сприяти підтриманню дисципліни?
5. Як адаптувати мовлення до вікових та індивідуальних особливостей учнів?

Практичні завдання 1.

«Поясни доступно»

Завдання «Поясни доступно» спрямоване на розвиток умінь майбутнього вчителя говорити зрозуміло, просто й педагогічно доцільно. Його основна мета – навчити здобувача перетворювати складну інформацію на таку, яку учень може легко зрозуміти та запам'ятати.

Практичне завдання 2.

Аналіз тексту пояснення вчителя

Здобувач отримує фрагмент пояснення вчителя та визначає, наскільки воно є зрозумілим для учнів.

Необхідно звернути увагу на:

- складність речень;
- незрозумілі або зайві терміни;
- надмірну кількість інформації;
- повтори;
- нечіткість формулювань;
- відсутність прикладів;
- відповідність пояснення віку учнів.

Головне питання: «Чи зрозуміє це пояснення учень із першого разу?»

Практичне завдання 3

Визначення мовленнєвих недоліків

Здобувач знаходить у запропонованому тексті недоліки мовлення вчителя та пояснює, чому вони можуть заважати учням зрозуміти матеріал.

Наприклад:

«Зараз ми розглянемо цей надзвичайно важливий, складний і багатогранний аспект, який, безумовно, потребує детального осмислення...»

Таке речення можна зробити простішим:

«Сьогодні ми розглянемо важливий аспект цієї теми.»

Оцінюється не лише вміння знайти недолік, а й здатність **пояснити, чому його потрібно виправити.**

Практичне завдання 4.

Трансформація складного пояснення у доступне

Здобувач отримує складне або перевантажене пояснення та переформулює його так, щоб воно відповідало рівню підготовки учнів.

Під час виконання завдання доцільно:

1. визначити головну думку;
2. прибрати зайву інформацію;
3. замінити складні слова зрозумілими;
4. розділити довгі речення;
5. додати приклад або порівняння;
6. перевірити, чи легко сприймається новий варіант.

Практичне завдання 5.

Моделювання педагогічних звертань до учнів

Здобувач добирає коректні та педагогічно доцільні звертання до учнів у різних ситуаціях: під час пояснення нового матеріалу, виправлення помилки, заохочення, організації роботи, звернення до учня, який порушує дисципліну.

Наприклад, замість:

«Ти знову нічого не слухаєш!»

доцільніше сказати:

«Будь ласка, зверни увагу на пояснення. Це допоможе тобі виконати завдання.»

Мета вправи – сформувати вміння поєднувати вимогливість, повагу та доброзичливість.

Практичне завдання 6.

Вправа «Одна думка – три способи пояснення»

Здобувач обирає одну навчальну думку та пояснює її трьома способами:

- **науково** – використовуючи відповідні терміни;
- **доступно** – простими словами для учня;
- **через приклад** – використовуючи конкретну ситуацію, аналогію або порівняння.

Наприклад, поняття «мотивація» можна пояснити так:

Науково:

«Мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, які спонукають людину до певної діяльності».

Доступно:

«Мотивація – це те, що допомагає нам зрозуміти, навіщо ми щось робимо».

Через приклад: «Якщо учень хоче вільно спілкуватися англійською під час подорожей, це бажання може мотивувати його вивчати нові слова та регулярно практикувати мовлення».

Критерій

Правильне визначення основної думки

Максимум

2 бали

Критерій	Максимум
Виявлення мовленнєвих недоліків	2 бали
Якість і доступність редагування	2 бали
Педагогічна доцільність звертань	1 бал
Уміння навести приклади та аналогії	1 бал
Чіткість, логічність і культура мовлення	1 бал
Самостійність і творчий підхід	1 бал
Разом	10 балів

Таким чином, виконання завдання «Поясни доступно» дає змогу оцінити не тільки знання здобувача, а й одну з ключових складових педагогічної майстерності – уміння зробити складне зрозумілим, говорити мовою учня та будувати педагогічне спілкування на основі поваги, чіткості й доброзичливості.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема 4. Майстерність педагогічного спілкування

Мета

- розкрити сутність педагогічного спілкування та його специфіку;
- сформувати вміння використовувати ефективні стратегії взаємодії;
- розвивати комунікативну компетентність майбутнього вчителя;
- удосконалювати навички переконання, діалогічної взаємодії та педагогічного впливу.

Завдання

Проаналізувати особливості педагогічного спілкування, його види, стратегії та засоби впливу; визначити роль ораторського мистецтва у професійній діяльності педагога.

Дидактичний матеріал

Схема «Структура педагогічного спілкування», таблиця «Стратегії взаємодії», картки комунікативних ситуацій, рольові картки.

Питання для обговорення

1. Як педагогічне спілкування відрізняється від звичайного взаємодією з метою навчання та виховання?
2. Способи комунікативного впливу на особистість: переконання і навіювання.

3. Стратегії взаємодії у спілкуванні.
4. Види і жанри красномовства.
5. Ораторське мистецтво педагога.
6. Майстерність спілкування з учнями у процесі викладу нового матеріалу.
7. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.

Перелік рекомендованих джерел: 3, 8, 13

Терміни і поняття

Педагогічне спілкування, комунікативна взаємодія, переконання, навіювання, стратегія спілкування, красномовство, ораторське мистецтво, перцепція.

Практичне завдання 1

1. Рольова гра «Педагогічна взаємодія»

Мета: сформувані вміння використовувати стратегію переконання під час педагогічного спілкування.

Ситуація:

Учень систематично не виконує домашні завдання та пояснює це тим, що «все одно не бачить сенсу їх виконувати». Учителю має переконати учня змінити ставлення до навчального завдання, не використовуючи погроз, образ чи тиску.

Хід виконання:

1. Об'єднайтеся в пари: «**учитель – учень**».
2. Учень пояснює причину своєї позиції.
3. Учителю використовує стратегію переконання:
 - уважно вислуховує учня;
 - з'ясовує причину проблеми;
 - визнає право учня на власну думку;
 - наводить аргументи;
 - пояснює практичну користь виконання завдання;
 - пропонує конкретний спосіб вирішення проблеми;
 - залучає учня до прийняття рішення.
4. Через 3–4 хвилини учасники змінюються ролями.

Заборонено використовувати:

«Ти повинен, бо я так сказала», «Якщо не зробиш – отримаєш погану оцінку», «Ти ніколи нічого не робиш правильно».

Доцільно використовувати:

«Давай з'ясуємо, що саме тобі заважає», «Як ти думаєш, що могло б допомогти?», «Спробуймо знайти варіант, який буде для тебе зручним».

Після рольової гри обговоріть:

- Які аргументи виявилися найпереконливішими?
- Чи вдалося вчителю зберегти доброзичливий тон?
- Чи врахував учитель позицію учня?
- Чи спрямовувалося переконання на співпрацю, а не на примус?

Практичне завдання 2.

Аналіз комунікативної ситуації

Мета: навчитися розпізнавати стратегії педагогічної взаємодії та визначати їхню доцільність.

Ситуація:

Під час уроку учень перебиває вчителя та говорить:

«Я не згоден. Ви неправильно пояснюєте, я читав про це зовсім інше».

Учитель відповідає:

«Не перебивай мене. Я краще знаю, як правильно. Спочатку дослухай, а потім будеш говорити».

Завдання:

1. Визначте, яку стратегію взаємодії використав учитель.
2. Оцініть її доцільність.
3. Визначте можливі наслідки такої комунікації для учня та класу.
4. Запропонуйте інший варіант реакції вчителя, який ґрунтується на співпраці та переконанні.
5. Поясніть, які мовленнєві засоби зробили б відповідь педагога ефективнішою.

Орієнтовний варіант відповіді:

«Цікаво, що ти маєш іншу інформацію. Давай спочатку завершимо пояснення, а потім порівняємо наші погляди й з'ясуємо, у чому полягає відмінність».

Додаткове завдання:

Визначте, яка стратегія взаємодії переважає у наведених репліках:

Репліка вчителя	Стратегія
«Ти маєш зробити це, бо я так сказала».	примус
«Давай разом подумаємо, як можна розв'язати цю проблему».	співпраця
«Якщо ти не виконаєш завдання, матимеш проблеми».	погроза/примус
«Поясни, будь ласка, чому ти так вважаєш».	діалог
«Подумаймо, які аргументи підтверджують твою думку».	переконання

Практичне завдання 3.

Міні-виступ «Учитель пояснює»

Мета: продемонструвати культуру педагогічного спілкування під час пояснення нового матеріалу.

Завдання: підготуйте **3-хвилинний фрагмент уроку**, під час якого поясніть учням нове поняття.

Оберіть одну тему:

- «Що таке метафора?»
- «Що таке фотосинтез?»
- «Що таке відсоток?»
- «Що таке демократія?»
- «Що таке екосистема?»
- «Що таке алгоритм?».

Під час виступу необхідно:

1. привітатися та сформулювати тему;
2. поставити вступне запитання, яке зацікавить учнів;
3. пояснити поняття доступною мовою;
4. навести приклад;
5. поставити учням запитання для перевірки розуміння;
6. продемонструвати доброзичливе ставлення до можливих помилок;
7. підсумувати основну думку.

Обов'язково продемонструйте:

- ✚ чіткість і логічність мовлення;
- ✚ повагу до співрозмовника;
- ✚ вміння слухати;
- ✚ позитивну інтонацію;
- ✚ коректне виправлення помилок;
- ✚ використання запитань замість категоричних вказівок;
- ✚ підтримку активності учнів.

Приклад реакції на неправильну відповідь:

Неефективно:

«Ні, це неправильно. Ти зовсім не зрозумів тему».

Ефективно:

«Цікавий варіант. Давай ще раз звернемо увагу на цю частину правила. Як ти думаєш, чи можемо ми застосувати його до цього прикладу?»

Після виступу: однокласники оцінюють, наскільки здобувач продемонстрував культуру педагогічного спілкування.

Завдання для самостійної роботи

Порівняльна характеристика ефективної та неефективної моделей педагогічного спілкування

Мета: узагальнити знання про умови ефективної педагогічної взаємодії.

Завдання: складіть порівняльну таблицю «Ефективна та неефективна моделі педагогічного спілкування» за наведеними критеріями.

Критерій	Ефективна модель	Ееефективна модель
Ставлення до учня		
Мета спілкування		
Стиль взаємодії		
Тон мовлення		
Ставлення до помилки		
Використання запитань		
Аргументація		
Реакція на заперечення		
Спосіб розв'язання конфлікту		
Зворотний зв'язок		
Мотивація учня		
Очікуваний результат		

Орієнтовні критерії оцінювання

2 бали – правильне визначення стратегії педагогічної взаємодії;

2 бали – аргументованість аналізу ситуації;

2 бали – доречність запропонованих способів комунікації;

2 бали – культура та виразність мовлення;

2 бали – уміння застосувати стратегію переконання на практиці.

Максимум – 10 балів.

Теми для реферату

1. Педагогічне спілкування як основа професійної діяльності вчителя.
2. Ораторське мистецтво сучасного педагога.
3. Стратегії ефективної педагогічної взаємодії

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №4

Здобувачам слід звернути увагу на відмінність педагогічного спілкування від повсякденної комунікації. Воно має професійно визначену мету – навчання, виховання, розвиток особистості та організацію взаємодії. Під час

аналізу комунікативних ситуацій важливо враховувати позицію вчителя, емоційний стан учня, характер проблеми та можливі наслідки обраної стратегії.

Рекомендовані види роботи:

- + аналіз комунікативних ситуацій;
- + рольове моделювання;
- + вправи на активне слухання;
- + дискусія;
- + аналіз вербальних і невербальних сигналів у спілкуванні.

Питання для обговорення:

1. У чому особливість педагогічного спілкування?
2. Які способи комунікативного впливу доцільні в роботі вчителя?
3. У чому відмінність переконання від навіювання?
4. Які стратегії взаємодії є найбільш продуктивними?
5. Які якості необхідні педагогу-оратору?
6. Що характеризує перцептивну сторону педагогічного спілкування?

+ Практичне завдання.

Розіграти ситуацію спілкування вчителя з учнем, який не виконав навчальне завдання.

- + Продемонструвати два варіанти реагування: авторитарний та партнерський.

- + Порівняти їхню можливу педагогічну результативність.

Самоконтроль: назвати основні компоненти ефективного педагогічного спілкування та коротко охарактеризувати кожен.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема 5. Психологічне налаштування учнів на урок

Мета

- сформувати розуміння психологічних механізмів налаштування учнів на навчальну діяльність;
- визначити роль особистості вчителя у створенні позитивного психологічного настрою;
- розвивати навички діалогічної взаємодії;
- формувати вміння добирати прийоми педагогічного впливу відповідно до ситуації.

Завдання

Проаналізувати способи психологічного налаштування учнів на урок; визначити роль бесіди, діалогу, педагогічної взаємодії та особистісного впливу вчителя.

Дидактичний матеріал

Схема «Психологічне налаштування учнів на урок», картки педагогічних ситуацій, приклади вступних діалогів, таблиця «Прийоми педагогічної взаємодії».

Питання для обговорення

1. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
2. Стратегії і прийоми педагогічної взаємодії.
3. Бесіда як модель діалогічної взаємодії.
4. Діалог на початковому етапі уроку фізичної культури.
5. Психологічне налаштування учнів на урок.

Перелік рекомендованих джерел: 2, 17, 21

Терміни і поняття

Психологічне налаштування, педагогічна взаємодія, діалог, бесіда, педагогічний вплив, мотивація, емоційний контакт, перцепція.

Практичні завдання.

1. **Ситуаційний аналіз.** Запропонувати способи налаштування класу на роботу на початку уроку.
2. **«Перші хвилини уроку».** Розробити короткий діалог учителя з учнями, спрямований на створення позитивної атмосфери.
3. **Рольова вправа.** Один здобувач виконує роль учителя, інший – учня, який не виявляє зацікавленості навчанням. Визначити ефективні прийоми взаємодії.

Завдання для самостійної роботи

Розробити 3–4 прийоми психологічного налаштування учнів на урок та пояснити педагогічну доцільність кожного.

Теми для реферату

1. Психологічне налаштування учнів як умова ефективного уроку.
2. Особистість учителя та її вплив на учнів.
3. Діалогічна взаємодія в освітньому процесі.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №5

Початок уроку має не лише організаційне, а й психологічне значення. Від першої репліки вчителя, його інтонації, темпу мовлення, невербальної поведінки та способу звернення до учнів значною мірою залежить

готовність класу до роботи. Доцільно використовувати прийоми, які спрямовують увагу учнів на мету уроку та створюють атмосферу психологічної безпеки.

Рекомендовані види роботи:

- аналіз початку модельного уроку;
- створення мотиваційного вступу;
- рольова гра «Перші 3 хвилини уроку»;
- моделювання діалогів;
- порівняння ефективного та неефективного психологічного налаштування.

Питання для обговорення:

1. Яким чином особистість учителя впливає на психологічний стан учнів?
2. Які прийоми доцільно використовувати на початку уроку?
3. Яку роль відіграє бесіда у формуванні позитивного контакту?
4. Як учитель може зацікавити учнів навчальною діяльністю?
5. Які дії педагога можуть створити напружену атмосферу на початку уроку?

Практичне завдання.

Розробити та продемонструвати 3 різні варіанти психологічного налаштування класу на початку уроку: мотиваційний, проблемний та комунікативний.

Самоконтроль: скласти перелік із 5 педагогічних прийомів, які сприяють позитивному психологічному налаштуванню учнів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема 6. Конкурс педагогічної майстерності: технологія організації в закладі освіти

Мета

- ознайомити з особливостями організації конкурсу педагогічної майстерності;
- сформувати навички планування та оцінювання професійних конкурсів;
- розвивати вміння визначати об'єктивні критерії оцінювання;
- усвідомити значення професійного обміну досвідом.

Завдання

Проаналізувати етапи організації конкурсу педагогічної майстерності; визначити вимоги до його проведення, критерії оцінювання та роль авторських матеріалів.

Дидактичний матеріал

Таблиця «Етапи організації конкурсу», зразок критеріїв оцінювання, картки із завданнями для учасників, схема планування заходу.

Питання для обговорення

1. Конкурс педагогічної майстерності – шлях професійного розвитку учителів.
2. Основні етапи проведення та оцінювання заходу.
3. Об'єктивне оцінювання на чітких критеріях та стандартах.
4. Конкурс як спосіб обміну досвідом між педагогами.
5. Конкурс педагогічної майстерності: вимоги до його проведення.
6. Значення авторських матеріалів та планування заходів.

Перелік рекомендованих джерел : 5, 12, 21

Терміни і поняття

Педагогічна майстерність, професійний конкурс, критерії оцінювання, експертне оцінювання, авторський матеріал, професійний досвід, професійний розвиток.

Практичні завдання 1

Проектування конкурсу педагогічної майстерності

Завдання:

Розробіть модель конкурсу педагогічної майстерності для закладу освіти, наприклад «Педагогічний дебют» або «Учитель року закладу освіти».

У проєкті необхідно визначити:

назву та мету конкурсу;

учасників та вимоги до них;

етапи проведення конкурсу;

конкурсні випробування (наприклад: самопрезентація, відкритий урок, методичний кейс, майстер-клас);

тривалість кожного етапу;

склад конкурсної комісії/журі;

критерії оцінювання;

максимальну кількість балів;

порядок визначення переможця.

Практичне завдання 2.

Проектування конкурсу педагогічної майстерності

Завдання:

Розробіть модель конкурсу педагогічної майстерності для закладу освіти, наприклад «Педагогічний дебют» або «Учитель року закладу освіти».

У проєкті необхідно визначити:

 назву та мету конкурсу;

 учасників та вимоги до них;

 етапи проведення конкурсу;

- ✚ конкурсні випробування (наприклад: самопрезентація, відкритий урок, методичний кейс, майстер-клас);
- ✚ тривалість кожного етапу;
- ✚ склад конкурсної комісії/журі;
- ✚ критерії оцінювання;
- ✚ максимальну кількість балів;
- ✚ порядок визначення переможця.

Практичне завдання 3.

Критеріальне оцінювання конкурсного виступу педагога

Завдання:

Запропонуйте 5–7 критеріїв, за якими журі оцінюватиме конкурсний виступ педагога за 100-бальною шкалою.

Для кожного критерію потрібно зазначити:

- ✚ назву критерію;
- ✚ його максимальну кількість балів;
- ✚ короткий опис того, що саме оцінюється.
- ✚ Рекомендовані критерії:

Додаткова вимога: для кожного критерію сформулюйте 3 рівні прояву: високий, достатній, низький. Це дозволить зробити оцінювання більш об'єктивним.

Практичне завдання 4.

Експертна ситуація: забезпечення об'єктивності оцінювання

Умова:

На конкурсі педагогічної майстерності виступили два педагоги – Педагог А та Педагог Б.

Педагог А демонструє дуже емоційний та яскравий виступ, використовує багато цифрових інструментів і має хороші ораторські навички. Водночас мета заняття сформульована нечітко, а частина використаних технологій не має очевидного зв'язку з навчальними завданнями.

Педагог Б виступає менш емоційно та стримано, проте має чітко сформульовану мету, логічно побудоване заняття, ефективно взаємодіє з учнями та демонструє методику, яку можна практично застосовувати в інших класах.

Завдання:

- ✚ Визначте, які переваги та недоліки має виступ кожного педагога.
- ✚ Оцініть обох педагогів за критеріями із завдання №2.
- ✚ Порівняйте результати оцінювання різних експертів.
- ✚ Визначте, які фактори можуть спричинити суб'єктивність оцінювання.

- + Запропонуйте щонайменше 5 способів забезпечення об'єктивності.
- + Очікувані способи забезпечення об'єктивності:

Завдання для самостійної роботи

Розробити концепцію конкурсу педагогічної майстерності: мета, учасники, етапи, завдання, критерії оцінювання та очікувані результати.

Теми для реферату

1. Конкурс педагогічної майстерності як форма професійного розвитку.
2. Критерії оцінювання педагогічної майстерності.
3. Професійний обмін досвідом як умова розвитку педагога.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №6

Конкурс педагогічної майстерності доцільно розглядати не лише як змагання, а як форму професійного розвитку, поширення педагогічного досвіду та стимулювання творчої активності. Організація конкурсу має передбачати чітке планування, визначення учасників, завдань, критеріїв, складу журі та форм представлення результатів.

Рекомендовані види роботи:

- + розроблення положення про конкурс;
- + робота в групах;
- + створення критеріїв оцінювання;
- + моделювання роботи конкурсного журі;
- + презентація авторських педагогічних матеріалів.

Питання для обговорення:

1. У чому професійна цінність конкурсу педагогічної майстерності?
2. Які етапи має містити конкурс?
3. Якими повинні бути критерії оцінювання?
4. Як забезпечити об'єктивність оцінювання?
5. Яке значення має представлення авторського педагогічного досвіду?

Практичне завдання.

У групах розробити концепцію конкурсу педагогічної майстерності для закладу освіти: назву, мету, завдання, етапи проведення, конкурсні завдання та критерії оцінювання.

Самоконтроль: сформулювати основні принципи організації конкурсу педагогічної майстерності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема 7. Педагогічна творчість учителя як основа формування творчої особистості здобувача

Мета

- розкрити сутність педагогічної творчості;
- визначити її роль у розвитку творчого потенціалу учнів;
- сформувати вміння добирати творчі методи та прийоми навчання;
- розвивати здатність до педагогічного проєктування творчих завдань.

Завдання

Проаналізувати форми та методи педагогічної творчості; визначити способи стимулювання креативності учнів; розробити творчі завдання для використання в освітньому процесі.

Дидактичний матеріал

Таблиця «Форми педагогічної творчості», картки творчих завдань, педагогічні ситуації, схема «Умови розвитку творчого мислення».

Питання для обговорення

1. Що таке педагогічна творчість?
2. Форми і методи педагогічної творчості учителя.
3. Як творчість учителя впливає на розвиток креативності учнів?
4. Як вчитель може стимулювати індивідуальну творчість учнів?
5. Які методи підтримують розвиток творчого мислення на уроці?
6. Як оцінювати ефективність педагогічної творчості у навчальному процесі?

Перелік рекомендованих джерел: 3, 11, 20

Терміни і поняття

Педагогічна творчість, креативність, творче мислення, педагогічна інновація, творче завдання, індивідуальна творчість.

Практичне завдання 1.

«Творча майстерня»

Мета: навчитися розробляти навчальні завдання, які спонукають учнів не відтворювати готову інформацію, а генерувати власні ідеї, знаходити нестандартні рішення та обґрунтовувати їх.

Завдання:

Оберіть будь-який навчальний предмет і конкретну тему уроку. Розробіть одне нестандартне навчальне завдання для учнів, спрямоване на розвиток творчого мислення.

У завданні обов'язково визначте:

предмет і клас;

- тему уроку;
- навчальну мету;
- творче завдання для учнів;
- форму роботи (індивідуальна, парна, групова);
- час виконання;
- очікуваний результат;
- критерії оцінювання.
- Завдання має передбачати декілька можливих варіантів відповіді або способів розв'язання.

Наприклад: замість запитання «Назвіть причини забруднення довкілля» запропонувати:

«Уявіть, що ви – команда радників мера міста. За 10 хвилин розробіть три нестандартні рішення проблеми забруднення міста, які можна реалізувати без збільшення міського бюджету. Обґрунтуйте, яке рішення є найефективнішим».

Очікуваний результат: картка творчого навчального завдання обсягом до 1 сторінки.

Практичне завдання 2.

«Аналіз педагогічної ситуації»

Мета: навчитися розпізнавати педагогічні дії, які сприяють розвитку творчості учнів або перешкоджають їй.

Ситуація:

На уроці вчитель пропонує учням створити власний спосіб розв'язання проблеми. Один з учнів пропонує незвичайний варіант відповіді. Учитель реагує:

«Це не зовсім правильно. Не вигадуйте, робіть так, як ми вчили. Ось правильний алгоритм».

Під час наступного завдання інший учень пропонує альтернативний спосіб виконання роботи. Учитель відповідає:

«Цікава ідея. Поясни класу, чому ти вважаєш цей спосіб ефективним. Давайте разом перевіримо, чи працює він».

Завдання:

Визначте, які дії вчителя в першому випадку обмежують творчість учня.

Визначте, які дії в другому випадку стимулюють творче мислення.

Поясніть, чому реакція вчителя впливає на готовність учнів пропонувати нестандартні ідеї.

Запропонуйте 3 альтернативні фрази вчителя, які підтримуватимуть творчу ініціативу учня.

Сформулюйте 5 правил поведінки вчителя, які сприяють розвитку творчості учнів.

Очікуваний результат: таблиця «Дія вчителя → Вплив на творчість → Альтернативна дія» та короткий висновок.

Практичне завдання 3.

«Творчий урок»

Мета: навчитися проєктувати фрагмент уроку, у якому учні активно генерують ідеї, висувають припущення, створюють власний продукт або знаходять нестандартні рішення.

Завдання:

Оберіть предмет, клас і тему уроку та розробіть 10–15-хвилинний фрагмент уроку, у якому використано щонайменше два творчі методи.

Можна використати, наприклад:

- 🚩 мозковий штурм;
- 🚩 метод «Шість капелюхів мислення»;
- 🚩 «Що буде, якщо...?»;
- 🚩 метод фантазування;
- 🚩 синектику;
- 🚩 асоціативний куш;
- 🚩 сторітелінг;
- 🚩 проблемне навчання;
- 🚩 метод альтернатив;
- 🚩 рольову гру;
- 🚩 створення ментальної карти;
- 🚩 «Перевернутий сценарій».

У розробці зазначте:

1. Предмет, клас, тему.
2. Мету фрагмента уроку.
3. Проблемне або творче запитання.
4. Перший творчий метод: назва + інструкція для учнів.
5. Другий творчий метод: назва + інструкція для учнів.
6. Дії вчителя та учнів.
7. Час на кожен етап.

8. Очікуваний результат – що створять, запропонують або презентують учні.
9. Спосіб оцінювання творчої роботи.

Завдання для самостійної роботи

Розробити добірку з п'яти творчих завдань для учнів певної вікової категорії та визначити, яку саме здатність вони розвивають.

Теми для реферату

1. Педагогічна творчість як складник професійної майстерності.
2. Роль учителя у розвитку творчого потенціалу учнів.
3. Творчі методи сучасного навчання.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №7

Педагогічна творчість передбачає не механічне використання нових методів, а здатність учителя адаптувати їх до конкретної освітньої ситуації. Під час практичного заняття важливо зосередитися на тому, як творчість педагога створює умови для самостійності, ініціативності, нестандартного мислення та самовираження учнів.

Рекомендовані види роботи:

- мозковий штурм;
- генерація альтернативних педагогічних рішень;
- аналіз творчого педагогічного завдання;
- розроблення творчої вправи;
- презентація мініфрагмента творчого уроку.

Питання для обговорення:

1. Що таке педагогічна творчість?
2. Які форми та методи педагогічної творчості доцільно використовувати?
3. Як творчість учителя впливає на креативність учнів?
4. Як стимулювати індивідуальну творчість здобувачів освіти?
5. За якими критеріями можна оцінювати ефективність творчого педагогічного підходу?

Практичне завдання.

Розробити одне творче завдання для учнів із визначенням мети, очікуваного результату, алгоритму виконання та критеріїв оцінювання.

Самоконтроль: назвати щонайменше 5 методів, які сприяють розвитку творчого мислення учнів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Тема 8. Типи конфліктних особистостей

Мета

- сформувати розуміння типів конфліктних особистостей;
- навчити розпізнавати особливості поведінки учасників конфлікту;
- розвивати навички аналізу конфліктних педагогічних ситуацій;
- формувати вміння добирати адекватні способи педагогічної взаємодії.

Завдання

Охарактеризувати основні типи конфліктних особистостей; проаналізувати особливості їхньої поведінки; визначити роль учителя у попередженні ескалації конфліктної ситуації.

Дидактичний матеріал

Таблиця «Типи конфліктних особистостей», картки педагогічних конфліктів, схема «Поведінка учасників конфлікту».

Питання для обговорення

1. Агресивна особистість та демонстрація відкритого конфлікту.
2. Пасивно-оборонна особистість та її реакція на конфлікт.
3. Активно-співпрацююча особистість: вирішити конфлікт через взаємодію.
4. Тип особистості як визначення стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.
5. Вміння педагога враховувати тип особистості учня для ефективного вирішення конфлікту.

Перелік рекомендованих джерел: 2, 14, 21

Терміни і поняття

Конфлікт, конфліктна ситуація, конфліктна особистість, агресивна поведінка, пасивно-оборонна поведінка, співпраця, конфліктна взаємодія.

Практичне завдання 1.

«Визначення типу конфліктної поведінки»

Мета: навчитися розпізнавати особливості поведінки учасників конфлікту та добирати відповідну стратегію педагогічної взаємодії.

Завдання:

Прочитайте запропоновані педагогічні ситуації та визначте, **який тип конфліктної поведінки демонструє учень.**

Ситуація А.

Учитель робить учневі зауваження через систематичне порушення дисципліни. Учень відповідає: «А чому саме до мене ви причепилися? Інші теж розмовляють!», підвищує голос, перебиває вчителя та відмовляється виконувати вимогу.

Ситуація Б.

Учитель повідомляє учневі про низький результат контрольної роботи. Учень мовчить, уникає зорового контакту, відповідає односкладово: «Добре», «Не знаю», а після уроку швидко залишає клас.

Ситуація В.

Учитель пропонує учневі виправити помилку. Учень погоджується, але навмисно відкладає виконання завдання, не виконує домовленостей і говорить: «Я все зроблю», хоча фактично нічого не змінює.

Необхідно:

1. Визначити тип поведінки в кожній ситуації.
2. Назвати **2–3 ознаки**, за якими ви зробили такий висновок.
3. Визначити, як учителю доцільно реагувати.
4. Назвати реакції педагога, які можуть погіршити ситуацію.

2. Практичне завдання

«Аналіз конфліктної ситуації»

Мета: навчитися визначати джерела конфлікту та прогнозувати його розвиток.

Ситуація:

Учень регулярно запізнюється на уроки. Після чергового запізнення вчитель у присутності всього класу говорить:

«Ти знову запізнився. Скільки можна? Тобі взагалі байдуже до навчання».

Учень відповідає:

«Вам яка різниця? Я все одно нічого не порушив. Ви постійно чіпляєтеся тільки до мене».

Учитель наполягає на вибаченні. Учень демонстративно замовкає та відмовляється виконувати завдання.

Завдання:

1. Визначте безпосередню причину конфлікту.
2. Визначте можливі приховані причини поведінки учня.
3. Проаналізуйте, які дії вчителя сприяли загостренню ситуації.
4. Визначте емоції та потреби учня і вчителя.
5. Назвіть щонайменше 4 ризики подальшого загострення конфлікту.
6. Запропонуйте алгоритм дій учителя з 5 кроків для конструктивного розв'язання ситуації.
7. Сформулюйте приклад фрази, з якої вчитель міг би розпочати спокійний діалог з учнем.

Очікуваний результат: схема «Причина → поведінка → ризик → педагогічна дія» та короткий алгоритм розв'язання конфлікту.

Практичне завдання 3

«Рольова вправа: педагог – учень»

Мета: відпрацювати практичні навички конструктивної взаємодії з учнями, які демонструють агресивну або пасивно-оборонну поведінку.

Завдання:

Об'єднайтеся в трійки: «учитель – учень – спостерігач».

Кожна група отримує одну ситуацію.

Ситуація 1 – агресивна поведінка.

Учень відмовляється виконувати завдання та на зауваження вчителя відповідає:

«Не буду! Ви мене постійно принижуйте. Мені набридло це слухати!»

Ситуація 2 – пасивно-оборонна поведінка.

Учитель просить учня пояснити, чому він не виконав домашнє завдання.

Учень опускає очі, мовчить і відповідає:

«Не знаю. Я нічого не хочу говорити».

Ситуація 3 – конфлікт після оцінювання.

Учень отримав низьку оцінку та говорить:

«Це несправедливо. Ви спеціально мені поставили низький бал».

Завдання учасників:

- Учитель має продемонструвати конструктивну стратегію взаємодії.
- Учень має відтворити запропонований тип поведінки.
- Спостерігач фіксує ефективні та неефективні дії педагога.

Після рольової гри учасники змінюються ролями та повторюють ситуацію, використовуючи інший варіант педагогічної реакції.

Спостерігач оцінює:

1. Чи зберіг учитель спокій.
2. Чи не відповідав агресією на агресію.
3. Чи визнав емоції учня.
4. Чи чітко сформулював межі допустимої поведінки.
5. Чи поставив відкриті запитання.
6. Чи запропонував шлях вирішення проблеми.
7. Чи завершив взаємодію конкретною домовленістю.

Підсумкове обговорення:

Після вправи кожен учасник відповідає на два запитання:

- *«Яка реакція педагога допомогла знизити напруження?»*
- *«Яка фраза або дія могла, навпаки, посилити конфлікт?»*

Очікуваний результат: учасник демонструє вміння розпізнати тип конфліктної поведінки, контролювати власну реакцію, встановлювати межі та переводити конфлікт із емоційного протистояння в конструктивний діалог.

Завдання для самостійної роботи

Скласти порівняльну таблицю типів конфліктних особистостей, зазначивши характерні ознаки, можливі причини поведінки та доцільні педагогічні дії.

Теми для реферату

1. Типи конфліктних особистостей у педагогічній взаємодії.
2. Поведінка вчителя у конфліктній ситуації.
3. Попередження конфліктів у системі «вчитель – учень».

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №8

Під час аналізу конфліктних ситуацій важливо не навішувати на учня психологічні ярлики, а зосереджуватися на конкретній поведінці, її причинах і можливих способах корекції взаємодії. Педагог має враховувати індивідуальні особливості учня, ситуацію, попередній досвід взаємодії та власний емоційний стан.

Рекомендовані види роботи:

- ✚ аналіз конфліктних кейсів;
- ✚ складання характеристик типових моделей поведінки;
- ✚ рольові ситуації;
- ✚ визначення оптимальної стратегії реагування;
- ✚ дискусія «Чи можна змінити конфліктну поведінку?».

Питання для обговорення:

1. Які особливості виявляє агресивна поведінка?
2. Як може проявлятися пасивно-оборонна поведінка?
3. Які ознаки конструктивної взаємодії?
4. Як тип поведінки впливає на розвиток конфлікту?
5. Як педагог має враховувати індивідуальні особливості учня?

Практичне завдання.

Проаналізувати 3 конфліктні ситуації, визначити характер поведінки їхніх учасників і запропонувати педагогічно доцільну модель реагування вчителя.

Самоконтроль: скласти таблицю «Тип поведінки – характерні прояви – оптимальна педагогічна реакція».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

Тема 9. Шляхи вирішення конфліктів і роль особистості вчителя в цьому процесі

Мета

- сформувати розуміння основних шляхів вирішення педагогічних конфліктів;
- розвивати навички аналізу конфліктних ситуацій;
- визначити роль особистості та професійної позиції вчителя у врегулюванні конфлікту;
- формувати здатність обирати конструктивні стратегії взаємодії.

Завдання

Проаналізувати основні моделі поведінки у конфлікті; визначити переваги та обмеження різних способів його вирішення; обґрунтувати роль учителя у створенні умов для конструктивної взаємодії.

Дидактичний матеріал

Схема «Стратегії поведінки в конфлікті», таблиця «Шляхи вирішення конфліктів», картки педагогічних ситуацій, алгоритм аналізу конфлікту.

Питання для обговорення

1. Вирішення конфліктів як уникнення, пристосування, конкуренцію, компроміс і співпрацю.
 2. Головні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії.
 3. Типи конфліктних особистостей.
 4. Шляхи вирішення конфліктів і роль особистості вчителя в цьому процесі.
 5. Вивчення передового досвіду вчителів як шлях до майстерності.
- Перелік рекомендованих джерел: 2, 13, 23

Терміни і поняття

Педагогічний конфлікт, стратегія поведінки, уникнення, пристосування, конкуренція, компроміс, співпраця, конфліктна взаємодія, медіація.

Практичне завдання 1.

«Аналіз конфлікту за алгоритмом»

Мета: сформувати вміння комплексно аналізувати педагогічний конфлікт, відокремлювати причину від предмета конфлікту та визначати конструктивні способи його розв'язання.

Завдання:

Проаналізуйте ситуацію.

Під час уроку учень розмовляє із сусідом по парті та заважає іншим. Учитель робить йому зауваження. Учень відповідає: «Я не заважаю, чому ви постійно робите мені зауваження?» Учитель наполягає на припиненні розмови та попереджає, що знизить оцінку за поведінку. Учень демонстративно відмовляється виконувати завдання та говорить, що вчитель ставиться до нього упереджено.

Проаналізуйте ситуацію за алгоритмом:

Елемент аналізу

Учасники

бути опосередкованим учасником?

Причина

Предмет конфлікту

Поведінка сторін

Можливі наслідки

Шляхи вирішення

Запитання для відповіді

Хто є сторонами конфлікту? Хто ще може бути опосередкованим учасником?

Що стало першопричиною конфлікту?

Через що саме виникла суперечка?

Як поводитьсь учень? Як реагує вчитель?

Що станеться, якщо конфлікт не врегулювати?

Які дії вчителя допоможуть конструктивно розв'язати ситуацію?

Практичне завдання 2.

«Вибір стратегії поведінки»

Мета: навчитися добирати адекватну стратегію поведінки залежно від змісту та гостроти педагогічного конфлікту.

Завдання:

Для кожної ситуації визначте, яку стратегію доцільно використати: **співпрацю, компроміс, пристосування, уникнення або суперництво.**

Обґрунтуйте вибір у 2–3 реченнях.

Ситуація А.

Учень не погоджується з оцінкою за контрольну роботу та вважає її несправедливою. Учитель готовий повторно переглянути роботу разом з учнем.

Ситуація Б.

Двоє учнів під час групової роботи не можуть домовитися, хто презентуватиме результат. До кінця уроку залишається 5 хвилин.

Ситуація В.

Учень у стані сильного емоційного збудження провокує суперечку з учителем перед усім класом.

Ситуація Г.

Учитель і учень мають різні пропозиції щодо виконання проєкту, але обидві сторони готові вислухати аргументи одна одної.

3. Практичне завдання 3

«Моделювання конструктивного діалогу»

Мета: відпрацювати практичні навички ведення діалогу з учнем у конфліктній ситуації.

Завдання:

Розробіть діалог учителя з учнем із 8–12 реплік, спрямований на врегулювання конфлікту.

Ситуація:

Учень отримав низьку оцінку за практичну роботу й після уроку заявляє вчителю:

«Ви спеціально занижуєте мені оцінки. Я все зробив правильно і більше нічого у вас здавати не буду».

Діалог має містити такі етапи:

1. **Зниження емоційної напруги** – учитель спокійно реагує на емоції учня.
2. **Уточнення позиції учня** – ставить відкрите запитання.
3. **Визнання права учня на власну думку** – без автоматичної згоди з його претензією.
4. **Пояснення позиції вчителя** – посилення на конкретні критерії оцінювання.
5. **Пошук рішення** – пропозиція переглянути роботу або виправити помилки.
6. **Домовленість** – визначення конкретних подальших дій.

Додаткове завдання:

Напишіть **3 фрази вчителя, яких варто уникати**, наприклад:

- ✚ «Не сперечайся зі мною».
- ✚ «Тому що я так вирішив».
- ✚ «Ти завжди поводишся однаково».

І замініть кожен на **конструктивну альтернативу**.

Очікуваний результат: готовий сценарій діалогу та перелік ефективних/неефективних комунікативних реплік.

Підсумкове завдання

Після виконання трьох вправ сформулюйте **5 правил конструктивного розв'язання педагогічних конфліктів**, яких має дотримуватися вчитель.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати одну педагогічну конфліктну ситуацію та запропонувати щонайменше два можливі варіанти її вирішення. Порівняти їх і визначити найбільш конструктивний.

Теми для реферату

1. Конструктивне вирішення конфліктів у педагогічній взаємодії.
2. Роль особистості вчителя у запобіганні та вирішенні конфліктів.
3. Співпраця як найбільш конструктивна стратегія педагогічної взаємодії.

Методичні рекомендації до опрацювання практичної роботи №9

Необхідно розрізняти конфлікт як проблему взаємодії та особистісну оцінку її учасників. Педагогічно доцільне розв'язання конфлікту передбачає з'ясування його причин, вислуховування позицій сторін, контроль емоцій, визначення можливих варіантів рішення та пошук прийняттого способу подальшої взаємодії.

Особливу увагу слід приділити ролі особистості вчителя. Його самоконтроль, справедливість, педагогічний такт, здатність слухати, аргументувати власну позицію та зберігати повагу до учня є важливими умовами конструктивного розв'язання конфлікту.

Рекомендовані види роботи:

- аналіз конфліктної ситуації;
- рольова гра «Учитель – учень»;
- визначення стратегії розв'язання конфлікту;
- дискусія;
- порівняльний аналіз моделей поведінки.

Питання для обговорення:

1. Які основні стратегії поведінки в конфлікті?
2. У яких ситуаціях доцільне уникнення конфлікту?
3. У чому переваги та обмеження компромісу?
4. Чому співпраця вважається продуктивною стратегією?
5. Яку роль відіграють педагогічний такт і самоконтроль учителя?
6. Як передовий педагогічний досвід може сприяти розвитку майстерності вчителя?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

Тема 10. Контрольний захід

Мета: оцінити рівень і якість засвоєння здобувачами навчального матеріалу дисципліни, перевірити сформованість основних теоретичних знань, практичних умінь і навичок, а також здатність застосовувати набуті знання під час розв'язання навчально-професійних завдань.

Зміст контрольного заходу

Контрольний захід проводиться з метою комплексної перевірки результатів навчання здобувачів за відповідними темами дисципліни.

Контрольна робота передбачає виконання теоретичних і тестових завдань. На основі запропонованого переліку теоретичних питань формується 5 варіантів контрольної роботи, кожен з яких містить 4 теоретичні питання та 20 тестових завдань.

Теоретичні питання спрямовані на перевірку рівня розуміння здобувачами основних понять, положень і закономірностей, передбачених змістом навчальної дисципліни, а також уміння логічно, послідовно та аргументовано формулювати власну відповідь.

Тестові завдання передбачають перевірку засвоєння основних теоретичних положень, понять, категорій і складових педагогічної майстерності, а також уміння застосовувати набуті знання для розв'язання типових педагогічних завдань.

Завдання контрольного заходу

- перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу;
- визначити рівень сформованості основних професійно-педагогічних умінь;
- перевірити здатність застосовувати теоретичні знання під час аналізу педагогічних явищ і ситуацій;
- виявити рівень сформованості професійно-комунікативних умінь майбутнього вчителя;
- оцінити здатність здобувачів логічно, послідовно та аргументовано висловлювати власні думки;
- визначити рівень готовності до практичного застосування знань із дисципліни «Основи педагогічної майстерності».

Форма контролю

Контрольний захід проводиться у письмовій формі та включає:

1. **4 теоретичні питання** – розгорнута відповідь із поясненням основних понять, положень і закономірностей.
2. **20 тестових завдань** – завдання з вибором однієї правильної відповіді.

Під час виконання теоретичних завдань оцінюються повнота та правильність відповіді, логічність викладу, обґрунтованість висновків, використання відповідної педагогічної термінології та самостійність суджень.

Під час виконання тестових завдань оцінюється правильність вибору відповіді та рівень засвоєння основних положень навчальної дисципліни.

Очікуваний результат: виконання контрольного заходу дає змогу визначити рівень.

Перелік питань, що виносяться на проміжний та підсумковий контроль

1. Поняття педагогічної майстерності
2. Ключові характеристики та структура педагогічної майстерності
3. Педагогічні здібності та педагогічна техніка.

4. Закономірності та принципи педагогічної майстерності.
5. Шляхи формування педагогічної майстерності
6. Приклади прояву педагогічної майстерності.
7. Актуальність теми та значення педагогічної майстерності в умовах реформ
8. Традиційні складові педагогічної майстерності
9. Трансформація складових у сучасному освітньому контексті (дитиноцентризм, компетентнісний підхід, soft skills, цифрова педагогіка)
10. Нові виклики для педагога: інклюзія, освіта в умовах війни, глобалізація
11. Шляхи вдосконалення педагогічної майстерності та роль учителя XXI століття
12. Поняття педагогічної діяльності
13. Основні цілі та завдання педагогічної діяльності
14. Структура педагогічної діяльності
15. Специфіка педагогічної діяльності
16. Сучасний контекст педагогічної діяльності
17. Педагогічна майстерність: класичне бачення.
18. Складові педагогічної майстерності у контексті сучасних реформ
19. Нові виміри педагогічної майстерності
20. Шляхи розвитку педагогічної майстерності у світлі реформ
21. Поняття бар'єрів у спілкуванні
22. Основні види бар'єрів у педагогічному спілкуванні
23. Типові ситуації виникнення бар'єрів
24. Шляхи подолання бар'єрів у спілкуванні
25. Сучасні підходи до подолання бар'єрів
26. Технології організації педагогічної взаємодії
27. Технологія діалогового навчання
28. Технологія інтерактивного навчання
29. Технологія педагогіки співробітництва
30. Технології фасилітації (полегшення навчання)
31. Технологія «Педагогіка партнерства» (НУШ)
32. Цифрові технології взаємодії
33. Бар'єри та умови ефективної взаємодії
34. Приклади організації педагогічної взаємодії
35. Поняття педагогічного такту
36. Основні складові педагогічного такту
37. Педагогічні конфлікти: сутність і причини
38. Типи педагогічних конфліктів
39. Майстерність учителя у розв'язанні педагогічних конфліктів

40. Роль педагогічного такту в конфліктних ситуаціях
41. Сутність педагогічної творчості
42. Форми педагогічної творчості
43. Методи педагогічної творчості
44. Умови ефективності педагогічної творчості
45. Значення педагогічної творчості
46. Поняття моделі поведінки в конфліктній взаємодії
47. Модель поведінки.
48. Основні моделі поведінки в конфлікті
49. Модель уникнення (Avoiding)
50. Модель пристосування (Accommodating)
51. Модель конкуренції (Competing)
52. Модель компромісу (Compromising)
53. Модель співпраці (Collaborating)
54. Психологічні аспекти вибору моделі
55. Основні форми невербального спілкування
56. Інтонація та темп голосу
57. Основні форми невербального спілкування під час заняття спортом
58. Міміка
59. Жести та пантоміміка
60. Пози та рухи тіла
61. Контакт очима
62. Просторове розташування
63. Роль невербальних засобів у навчальному процесі
64. Методи активного використання невербальних засобів
65. Методи активного використання невербальних засобів
66. Основні елементи педагогічної майстерності.
67. Забезпечення ефективності навчально-виховного процесу.
68. Інтелектуальні та емоційні компоненти уроку.
69. Педагогічна майстерність: щоденна робота вчителя та взаємодія з учнями.
70. Розвиток педагогічної майстерності: практика та самовдосконалення.
71. Значення особистих рис педагога.
72. Мовлення вчителя як ключова роль у передачі знань і формуванні навичок.
73. Вербальні засоби, їх мотивація та увага учнів.
74. Чіткість, логічність та доступність мовлення вчителя та здобувача.
75. Інтонація та темп мовлення для сприйняття інформації.
76. Помилки у мовленні як негативний вплив на процес навчання.
77. Поєднання вербальних і невербальних засобів для ефективності уроку.

78. Якість підготовки та вміння вчити учнів шляхом ефективного мовлення.
79. Чіткість і структурованість викладу освітнього матеріалу
80. Емоційне забарвлення мовлення як складова зацікавленості учнів.
81. Мова педагога як фактор дисципліни та порядку на уроці.
82. Адаптація мовлення до вікових та індивідуальних особливостей учнів.
83. Використання прикладів і наочних матеріалів на уроках.
84. Як педагогічне спілкування відрізняється від звичайного взаємодію з метою навчання та виховання?
85. Способи комунікативного впливу на особистість: переконання і навіювання.
86. Стратегії взаємодії у спілкуванні.
87. Види і жанри красномовства.
88. Ораторське мистецтво педагога.
89. Майстерність спілкування з учнями у процесі викладу нового матеріалу.
90. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
91. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
92. Стратегії і прийоми педагогічної взаємодії.
93. Бесіда як модель діалогічної взаємодії.
94. Діалог на початковому етапі уроку фізичної культури.
95. Психологічне налаштування учнів на урок.
96. Майстерність спілкування з учнями у процесі викладу нового матеріалу.
97. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
98. Конкурс педагогічної майстерності – шлях професійного розвитку учителів.
99. Основні етапи проведення та оцінювання заходу.
100. Об'єктивне оцінювання на чітких критеріях та стандартах.
101. Конкурс як спосіб обміну досвідом між педагогами.
102. Конкурс педагогічної майстерності: вимоги до його проведення.
103. Значення авторських матеріалів та планування заходів.
104. Що таке педагогічна творчість?
105. Форми і методи педагогічної творчості учителя
106. Як творчість учителя впливає на розвиток креативності учнів?
107. Як вчитель може стимулювати індивідуальну творчість учнів?
108. Які методи підтримують розвиток творчого мислення на уроці
109. Як оцінювати ефективність педагогічної творчості у навчальному процесі?

110. Пасивно-оборонна особистість та її реакція на конфлікт.
111. Активно-співпрацююча особистість: вирішити конфлікт через взаємодію.
112. Тип особистості як визначення стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.
113. Вміння педагога враховувати тип особистості учня для ефективного вирішення конфлікту.
114. Вирішення конфліктів як уникнення, пристосування, конкуренцію, компроміс і співпрацю.
115. Головні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії.
116. Типи конфліктних особистостей.
117. Шляхи вирішення конфліктів і роль особистості вчителя в цьому процесі.
118. Вивчення передового досвіду вчителів як шлях до майстерності.
119. Індивідуальна бесіда.
120. Пізнавальна бесіда.
121. Репродуктивна бесіда.
122. Евристична бесіда.
123. Групова бесіда.
124. Бесіда та вербальні і невербальні методи для ефективного навчання.

КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ УСНИХ ВІДПОВІДЕЙ, ВИКОНАННЯ ТВОРЧИХ, ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВИХ ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Загальними критеріями оцінювання усних відповідей виконання творчих, проблемно-пошукових та дослідницьких завдань є: повнота розкриття питання; самостійність мислення, здатність до творчого пошуку, аналізу, генерування ідей, логіка викладу, культура мовлення; емоційність та переконливість; використання основної та додаткової літератури; вміння робити порівняння та висновки.

Критерії оцінювання здобувача на практичних заняттях:

«Відмінно» - прояв декількох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у колективних дискусіях, диспутах та обговоренні матеріалу тощо.

«Добре» - прояв меншої активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, слабка участь у

колективних дискусіях, диспутах та обговоренні матеріалу з допущенням певних недоліків чи неточностей.

«Задовільно» - прояв одного виду активності на занятті: відповідь на запитання викладача, яка є неповною та не чіткою, участь у колективних дискусіях, диспутах та обговоренні матеріалу є малоактивною, здебільшого ініційована викладачем.

Пасивна присутність на занятті не оцінюється.

Здобувач, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях здобувач може відпрацювати пропущені практичні заняття, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи (в тому числі індивідуальні завдання проблемно-пошукового та дослідницького характеру). Самостійна (індивідуальна) робота здобувачів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Контроль, оцінювання і облік поточної успішності на аудиторних (практичних) заняттях, самостійної (індивідуальної) роботи здійснюється шляхом виставлення в журналі обліку роботи викладача оцінок за чотирибальною (**національною**) шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Якщо оцінюється кілька складових, то результатом є **середньоарифметична оцінка**.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Оцінювання навчальних завдань із дисципліни «Основи педагогічної майстерності» здійснюється з урахуванням рівня засвоєння теоретичних знань, умінь застосовувати їх у практичних педагогічних ситуаціях, самостійності, логічності та обґрунтованості відповідей, а також сформованості професійно-комунікативних умінь майбутнього вчителя.

Під час оцінювання враховуються не лише правильність виконання завдання, а й уміння здобувача аналізувати педагогічну ситуацію, аргументувати власну позицію, добирати доцільні способи педагогічного впливу, зрозуміло й доступно висловлювати думки та здійснювати професійну рефлексію.

1. Аналітичне завдання

Аналітичне завдання передбачає опрацювання педагогічної проблеми, навчального або науково-методичного матеріалу, визначення основних положень, їх аналіз та формулювання власних висновків.

Під час оцінювання враховуються:

- розуміння змісту запропонованого матеріалу;
- уміння виокремлювати головну інформацію;
- логічність і послідовність аналізу;
- використання відповідних педагогічних понять і термінів;
- уміння аргументувати власну думку;
- самостійність висновків;
- практична спрямованість запропонованих рекомендацій.

Високий рівень: здобувач глибоко аналізує матеріал, правильно використовує педагогічні поняття, аргументовано висловлює власну позицію та формулює самостійні висновки.

Достатній рівень: матеріал проаналізовано правильно, але окремі висновки недостатньо аргументовані або аналіз має незначні неточності.

Середній рівень: здобувач відтворює основний зміст матеріалу, проте аналіз є поверховим, висновки недостатньо обґрунтовані.

Низький рівень: завдання виконано частково, відсутній послідовний аналіз, висновки не відповідають змісту матеріалу.

2. Аналіз педагогічної ситуації

Завдання передбачає аналіз конкретної ситуації, яка може виникнути в роботі вчителя, визначення проблеми та пошук педагогічно доцільного способу її вирішення.

Під час оцінювання враховуються:

- правильне визначення педагогічної проблеми;
- розуміння причин виникнення ситуації;
- урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- доцільність запропонованого педагогічного рішення;
- уміння передбачати можливі наслідки дій учителя;
- аргументованість відповіді;
- дотримання принципів педагогічного такту та етики.

Високий рівень: здобувач правильно визначає проблему, аналізує її причини, пропонує декілька можливих способів розв'язання та обґрунтовує найбільш доцільний варіант.

Достатній рівень: проблему визначено правильно, запропоноване рішення є педагогічно доцільним, але обґрунтування частково неповне.

Середній рівень: здобувач розуміє проблему, але запропоноване рішення є недостатньо обґрунтованим або не враховує окремих обставин ситуації.

Низький рівень: проблема визначена неправильно або запропоноване рішення є педагогічно недоцільним.

3. Редагування

Завдання передбачає виявлення та виправлення помилок і недоліків у мовленні вчителя, а також удосконалення формулювань відповідно до вимог педагогічної комунікації.

Під час оцінювання враховуються:

- уміння знаходити мовленнєві недоліки;
- правильність їх виправлення;
- зрозумілість і точність запропонованого формулювання;
- відповідність мовлення ситуації спілкування;
- дотримання педагогічного такту;
- доброзичливість і коректність звертання до учнів.

4. Мікровиступ

Мікровиступ – коротке усне повідомлення, під час якого здобувач демонструє вміння чітко, логічно та переконливо донести певну педагогічну думку.

Під час оцінювання враховуються:

- чіткість сформульованої основної думки;
- логічність і послідовність викладу;
- доступність мовлення;
- правильність і виразність мовлення;
- доречність прикладів;
- культура педагогічного спілкування;
- контакт з аудиторією;
- дотримання визначеного часу.

Високий рівень: виступ чіткий, логічний, змістовний і доступний; здобувач упевнено висловлюється, використовує доречні приклади та підтримує контакт з аудиторією.

Достатній рівень: зміст виступу правильний і зрозумілий, однак наявні незначні недоліки в логіці, мовленні або подачі матеріалу.

Середній рівень: основну думку передано, але виступ недостатньо структурований, містить повтори, мовленнєві недоліки або потребує додаткових пояснень.

Низький рівень: виступ не має чіткої структури, основна думка незрозуміла або зміст не відповідає завданню.

5. «Портрет майстра»

Завдання передбачає створення професійного портрета педагога, у якому визначаються його професійні, особистісні та комунікативні якості, педагогічні вміння й особливості стилю роботи.

Під час оцінювання враховуються:

- повнота характеристики педагога;

- розуміння сутності педагогічної майстерності;
- визначення професійно важливих якостей;
- наведення конкретних прикладів;
- самотійність і творчість;
- логічність та обґрунтованість висновків;
- уміння пов'язувати теоретичні положення з практикою.

6. Критеріальне оцінювання

Критеріальне оцінювання передбачає оцінювання роботи за заздалегідь визначеними критеріями. Здобувач має розуміти, що саме оцінюється і за що він отримує певну кількість балів.

Орієнтовна шкала

Критерій	Максимум
Розуміння змісту завдання	2 бали
Правильність і повнота виконання	2 бали
Аргументованість відповіді	2 бали
Самостійність і творчість	2 бали
Мовленнєве оформлення та культура виконання	1 бал
Практична спрямованість	1 бал
Разом	10 балів

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (Б)

1. Кичук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. Київ: Либідь, 1991. 96с.
2. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища шк., 1997. 349 с.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко,
4. І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Вища шк., 2004. 422 с.
5. Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Уклад. Н. В. Гузій. Київ: ІЗМН, 2000. 168 с

Літературні джерела представлені в науковій бібліотеці МДУ (НБ)

6. Булдович, М. Гармонія. Книга для батьків і вихователів / М. Булдович, Н. Бадь. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с. – (Бібліотека "Шкільного світу").

7. Меленець, Л. Дитячий садок. Накази з питань основної діяльності / Л. Меленець. – 2-ге вид., без змін. – К. : Шкільний світ, 2011. – 128 с. – (Бібліотека "Шкільного світу").
8. Журнал для запису висновків і пропозицій за наслідками внутрішньошкільного контролю 200 /200 н.р. / Упор. Остапенко А. – 2-ге вид., стереотипне. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с. – Відом. про відпов. - на звор. стор. титул. арк.
9. Настільна книга вихователя ДНЗ / Укл. Швайка Л.А. – Харків : Основа, 2009. – 494 с. – (Настільна книга).
10. Калуська, Л. Науково-методична робота в дошкільному навчальному закладі : Практико-навчальний посібник / Л. Калуська, М. Отрощенко, І. Вірстюк. – К. : Шкільний світ, 2011. – 192 с.
11. Педагогічна майстерність : Затверджено МОНУ як підручник для студ. вищих педагогічних навчальних закладів / За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., доповнене і перероблене. – К : "Вища школа", 2004. – 422 с.
12. Педагогічна майстерність : Підручник для вищих педагог. навч. закладів. Допущено МОУ / За ред. Зязюна І.А. – К : Вища школа, 1997. – 349 с.
13. Загородня, Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : Навчальний посібник. Рекомендований МОНУ для студ. ВУЗів / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 319с.

Інтернет-джерела

14. Кайдалова Л. Г. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача [Електронний ресурс]. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2009-01/09klgimt.pdf 10.14
15. Квак О.В. Формування педагогічної техніки, як важливої основи педагогічного професійного мислення URL: www.bati-referaty.net.ua/engine/download.php?id=194
16. Концепція «Нова українська школа. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-na-temu-nova-ukrainska-skola-76663.html>
17. Обривкіна О.М. Сучасні форми методичної роботи з підвищення педагогічної майстерності викладачів в університеті. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnapf/2010155.../10oom.pdf

Навчально-методичне видання

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Методичні вказівки до проведення практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальність: А4 Середня освіта

Спеціалізація А4.021 Англійська мова та зарубіжна література

Факультет: гуманітарний

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ, 89600, м. Мукачєво, вул.
Ужгородська, 26